

**ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ 15 ΜΑΪΟΥ 2009
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

ΚΕΙΜΕΝΟ

Η μεγαλύτερη αρετή του βιβλίου είναι ότι σου προτείνει έναν πόλεμο έντιμο: Διαλέγεις τα βιβλία που θέλεις· μόνα τους εκείνα, όταν διαθέτεις ηθική υγεία, σε παρακινούν, κι' άθελά τους ακόμα, να διαβάσεις άλλα, αντίθετα, για να μορφώσεις γνώμη, να συγκρίνεις, να διαφωτιστείς, να επιβεβαιώσεις την προσωπική σου αυτοτέλεια, να μη γίνεις ετερόφωτος, ετεροκίνητος. Έτσι, με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου, όπου κανένας δεν ρητορεύει από «θέσεως ισχύος», γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμμιά αστυνομική δύναμη. Δικαίωμά σου να κρίνεις και τους μέγιστους, υπό προσωπική σου ευθύνη. Μ' αυτή την έννοια και μόνο — δηλαδή με την υψηλότερη — μπορεί κανένας να μιλάει, όπως συνηθίζεται, για «δημοκρατία των Γραμμάτων». Δεν είναι καθεστώς ακέφαλο: οι άριστοι διαλάμπουν, και σε κλίμακα διεθνή. Αλλά δεν σε υποχρεώνει, δηλαδή δεν σε υποτάσσει, κανένας τους.

Η αρετή τούτη γίνεται εντονότερα αισθητή σε καιρούς πολιτικά σκοτεινούς ή ισκιωμένους, όταν τα μαζικά μέσα επικοινωνίας μπαίνουν αυθωρεί¹ στην υπηρεσία του σατραπισμού². Το βιβλίο τότε, ως ελεύθερη έκφραση ιδεών, ή απαγορεύεται — κι αυτό γίνεται τότε πανηγυρική εκδήλωση αδυναμίας των κρατούντων — ή απομένει μόνο του να διασώζει την αξιοπρέπεια των συνειδήσεων. Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τού στήνουν πολιορκία στενή, για να το παραμερίσουν, να το υποκαταστήσουν. Όταν το πετυχαίνουν, αυτό πληρώνεται πανάκριβα από τον άνθρωπο, με αντίτιμο το αυτεξούσιό του. Δοκιμάστε όμως να χρησιμοποιήσετε το βιβλίο ως μέσο προπαγάνδας: Αναδίνει αμέσως μian αποφορά³ σ' ακτίνα μακρύτατη, ειδοποιεί. Είναι, θα έλεγε κανένας, μαγική, ακατάλυτη, η ζώνη που περιβάλλει την αγνότητα του βιβλίου.

Υπάρχουν σοβαροί λόγοι να πιστεύουμε πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο κάτω από την επίδραση σκοτεινών εκμεταλλευτών. Μόνη ελπίδα να διορθωθεί η πορεία του, όσο θα είναι ακόμα καιρός, το βιβλίο. Ο Βολταίρος είχε πει κάποτε πως τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία. Σήμερα πρέπει ένας άλλος λόγος, ακόμα πιο κρίσιμος, να ειπωθεί: Πως ο κόσμος, αν σωθεί, θα το χρωστάει στο βιβλίο. Γιατί αυτό το γκόλφι⁴ της ανθρωπιάς έχει τη δύναμη να ξορκίζει τα δαιμόνια, να εξυγιαίνει την ατμόσφαιρα, να οπλίζει τη λυτρωτική φαντασία, να ξυπνάει την αυτογνωσία, ν' ανάβει το μάτι, να στυλώνει το φρόνημα, να ψυχώνει το χέρι. Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο.

Άγγελου Τερζάκη, *Ταραγμένες ψυχές*, Οι Εκδόσεις των Φίλων, Αθήνα 1993, σσ. 155-156

-
1. αυθωρεί: ευθύς, αμέσως
 2. σατραπισμός: δεσποτισμός, αυταρχισμός
 3. αποφορά: δυσάρεστη οσμή, κακοσμία
 4. γκόλφι: εγκόλπιο, φυλακτό

A. Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. Να αναπτύξετε σε μια παράγραφο 80 έως 100 λέξεων το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου: **...με το ένα βιβλίο ν' ανασκευάζει ή να πολεμάει τ' άλλο, όλα μαζί σε γυμνάζουν στη διαδικασία του διαλόγου...**

Μονάδες 11

B2. α) Ο συγγραφέας χρησιμοποιεί ως τρόπο πειθούς και την επίκληση στην αυθεντία. Να εντοπίσετε το συγκεκριμένο τρόπο πειθούς στο κείμενο και να αιτιολογήσετε τη χρήση του.

Μονάδες 4

β) Να βρείτε τέσσερα παραδείγματα μεταφορικής χρήσης του λόγου μέσα από το κείμενο που σας δόθηκε.

Μονάδες 4

B3. α) Να γράψετε ένα α ν τ ώ ν υ μ ο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
ετερόφωτος, ελέγξιμος, ευθύνη, ελεύθερη, αδυναμία.

Μονάδες 5

β) Να γράψετε ένα σ υ ν ώ ν υ μ ο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις:
αρετή, γνώμη, ισχύς, περιφρουρώ, φρόνημα.

Μονάδες 5

B4. Να αναγνωριστεί το είδος της σύνταξης (ενεργητικής ή παθητικής) στις παρακάτω προτάσεις και να μετατραπεί η καθεμιά σύνταξη στην αντίθετή της:

α) «...γιατί εδώ την αυθεντία, όταν κι' όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν την περιφρουρεί καμιά αστυνομική δύναμη.»

β) «Η μάχη του ανθρώπου δεν θα χαθεί ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο».

Μονάδες 6

Γ. Συχνά παρατηρείται πολλοί μαθητές να καταστρέφουν τα σχολικά τους βιβλία στα προαύλια των σχολείων κατά το τέλος του σχολικού έτους. Σε άρθρο που θα δημοσιευθεί στη σχολική σας εφημερίδα να αιτιολογήσετε το παραπάνω φαινόμενο και να αναφερθείτε στους τρόπους που θα συμβάλουν στην αρμονική συνύπαρξη του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης (500-600 λέξεις).

Μονάδες 40

Α. Σύμφωνα με τον συντάκτη του κειμένου το μεγαλύτερο πλεονέκτημα του βιβλίου είναι ότι παροτρύνει τον άνθρωπο να εμπλουτίσει τα αναγνώσματά του μέσα από τη διασταύρωση των οποίων ασκείται στο διάλογο, διαφωτίζεται, διαμορφώνει γνώμη και ενισχύει την αυτονομία του. Αυτό συμβαίνει καθώς ο άνθρωπος μπορεί κατ' αυτόν τον τρόπο να κρίνει τους πάντες χωρίς να του επιβάλλεται καμία αυθεντία. Η αρετή του βιβλίου καθίσταται πιο αναγκαία όταν επικρατεί ο απολυταρχισμός των Μ.Μ.Ε., πράγμα που αποτελεί σημάδι πολιτικής παρακμής. Σ' αυτήν την περίπτωση το βιβλίο είτε απαγορεύεται, είτε καταβάλλεται προσπάθεια να παραγκωνιστεί, πράγμα που, αν επιτευχθεί, «πληρώνεται» με την απώλεια της εσωτερικής ελευθερίας του ανθρώπου. Στην περίπτωση δε που αυτό λειτουργεί ως μέσο προπαγάνδας καθίσταται αποκρουστικό. Καθώς ο σύγχρονος πολιτισμός διέρχεται κρίση, το βιβλίο είναι το μόνο μέσο που μπορεί να τον βγάλει απ' αυτήν, καθώς έχει τη δύναμη να καλλιεργεί την αυτογνωσία, να αφυπνίζει την συνείδηση και να εμψυχώνει διασώζοντας έτσι την ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

B1. Τα βιβλία αποτελούν “κατάθεση” πνεύματος και ψυχής των ανθρώπων που έχουν την ευαισθησία να πιάουν τον παλμό της εποχής, να στοχάζονται και να προβληματίζονται σχετικά με ζητήματα επίκαιρα αλλά και διαχρονικά. Το άτομο που αρέσκεται στην ανάγνωση βιβλίων είναι αναμενόμενο να συναντήσει διαφορετικές ή και αντικρουόμενες απόψεις πάνω σε διάφορα θέματα: αυτό ακριβώς του δίνει τη δυνατότητα να κρίνει, να συγκρίνει, να διασταυρώνει τις “συνδιαλεγόμενες απόψεις” διαμορφώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο δική του κρίση απέναντι στα πράγματα. Επιπρόσθετα, ασκείται στο σεβασμό και την ανοχή απέναντι στη διαφορετική γνώμη, πράγμα που καλλιεργεί την ικανότητά του στο διάλογο, στην αρμονική επικοινωνία και συνύπαρξη, στην κατανόηση του συνανθρώπου. Όλα τα παραπάνω, ωστόσο, προϋποθέτουν αναγνώστες με ηθική καλλιέργεια και ψυχική ισορροπία ώστε να μπορέσουν να αξιοποιήσουν αυτόν τον “πόλεμο” μεταξύ των βιβλίων.

B2. α) Ο συγγραφέας στον επίλογο κάνει αναφορά στην άποψη του Βολταίρου (επίκληση στην αυθεντία) πως “τον κόσμο τον κυβερνάνε τα βιβλία”.

Παραθέτει αυτήν τη γνώμη με στόχο να ενισχύσει τη δική του άποψη πως μόνη ελπίδα να βγει ο πολιτισμός από την κρίση την οποία διέρχεται είναι το βιβλίο.

β) 1^{ης} §: “Ετσι, με το ένα βιβλίο ν’ ανασκευάζει ή να πολεμάει το άλλο...”

2^{ης} §: “Τα μέσα μαζικής επικοινωνίας τού στήνουν πολιορκία στενή...”

“Αναδίνει αμέσως μια αποφορά σ’ ακτίνα μακρύτατη...”

3^{ης} §: “...πως ο πολιτισμός μας έχει παρεκκλίνει, αν δεν έχει πάρει ολότελα στραβό δρόμο...”

B3. α) Αντώνυμα

ετερόφωτος:	αυτόφωτος	ελέγξιμος:	ανεξέλεγκτος
ευθύνη:	ανευθυνότητα	ελεύθερη:	ανελεύθερη, δέσμια
αδυναμία:	δύναμη, επάρκεια, σθένος		

β) Συνώνυμα

αρετή:	πλεονέκτημα	γνώμη:	άποψη, κρίση, θέση
ισχύς:	δύναμη	περιφρουρώ:	διαφυλάσσω, προστατεύω
φρόνημα:	ηθικό, πίστη		

B4.α) Η σύνταξη είναι **ενεργητική**.

Μετατροπή σε παθητική: “...γιατί εδώ η αυθεντία, όταν κι όπου υπάρχει, με τρόπο πάντως ελέγξιμο, δεν περιφρουρείται από καμμία αστυνομική δύναμη”.

β) Η σύνταξη είναι **παθητική**.

Μετατροπή σε ενεργητική: “Ο άνθρωπος δε θα χάσει τη μάχη ενόσω θα υπάρχει καταφυγή του Λόγου, το βιβλίο”.

Γ.

Τίτλος άρθρου: “Η ηλεκτρονική γνώση «σωτήρας» της μάθησης”.

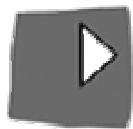
Πρόλογος: Κάθε χρόνο, στο τέλος της σχολικής περιόδου, γινόμαστε μάρτυρες μίας ακραίας αντίδρασης των μαθητών, αυτής του καψίματος των βιβλίων. Ακραία, βίαιη, ίσως και ανήθικη, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί από κάποιους. Σίγουρα πάντως θλιβερή και αντιπροσωπευτική της στάσης της σύγχρονης νεολαίας απέναντι στο βιβλίο και το διάβασμα γενικότερα μιας νεολαίας που έχει κατά πολύ προδοθεί από το εκπαιδευτικό σύστημα και τη σύγχρονη κοινωνία και που βρίσκει καταφύγιο κι ευχαρίστηση στο διαδίκτυο, την κυρίαρχη δύναμη της εποχής.

1^ο Ζητούμενο: Αιτίες του φαινομένου

- Ο χαρακτήρας και η λειτουργία του εκπαιδευτικού συστήματος
 - το εξετασιοκεντρικό σύστημα που ασκεί έντονη πίεση στους μαθητές.
 - η μηχανιστική εκμάθηση γνώσεων.
 - ο εξαναγκαστικός χαρακτήρας της μάθησης.
- Η έλλειψη ελεύθερου χρόνου για ανάγνωση βιβλίων.
- Ο παρορμητισμός των νέων και το έντονο τού χαρακτήρα τους που μπορεί να τους οδηγήσει σε υπερβολικές αντιδράσεις σε συνδυασμό με ένα αβέβαιο μέλλον (ανεργία), με μια κοινωνία που διαρκώς απαιτεί απ’ αυτούς και με μια κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα που χαρακτηρίζεται από παρακμή και διαφθορά.
- Η κυριαρχία της εικόνας έναντι του βιβλίου και η καθήλωση των μαθητών μπροστά στον ηλεκτρονικό υπολογιστή (διαδίκτυο).
- Η ανεπαρκής ως ανύπαρκτη προβολή του βιβλίου.
- Το πνεύμα υλικού ευδαιμονισμού το οποίο απομακρύνει το άτομο από την πνευματική καλλιέργεια και τα πνευματικά ενδιαφέροντα γενικά.
- Η υποβάθμιση της ανθρωπιστικής παιδείας έναντι της τεχνοκρατικής, με αποτέλεσμα την έλλειψη βασικών πνευματικών, ηθικών και ψυχικών αξιών από τους μαθητές.

2^ο Ζητούμενο: Τρόποι ομαλής συνύπαρξης του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα πληροφόρησης και γνώσης.

- Συστηματική εισαγωγή των υπολογιστών στην εκπαίδευση με κατάλληλα διαμορφωμένα εκπαιδευτικά προγράμματα, ώστε ο μαθητής να έρχεται σε επαφή με το περιεχόμενο των βιβλίων μέσω του υπολογιστή. Τέτοιου είδους προγράμματα ενθαρρύνουν την αυτενέργεια του μαθητή, επιτρέπουν την αυτοδιδασκαλία και τη διδασκαλία από απόσταση και ιδιαίτερα η χρήση πολυμέσων καθιστά πιο ελκυστική κι ευχάριστη τη μάθηση κι έτσι το μάθημα γίνεται πιο κατανοητό και δίνονται ερεθίσματα για περισσότερη εμβάθυνση.
- Ο υπολογιστής δεν επιπλήττει, δεν τιμωρεί, αλλά έχει απεριόριστη υπομονή. Έτσι ο μαθητής έχει κάθε κίνητρο να αυτενεργεί χωρίς να φοβάται ενδεχόμενη παρατήρηση, πράγμα που τον βοηθά να αποδίδει καλύτερα και κατά συνέπεια να μάθει να αγαπά το διάβασμα.
- Το διαδίκτυο επίσης διευρύνει όχι μόνο τις γνώσεις του μαθητή πάνω σε συγκεκριμένα γνωστικά αντικείμενα, αλλά και την παιδεία και τον πολιτισμό του, πράγμα που τον φέρνει πιο κοντά στη γνώση. Άκρως σημαντική η δυνατότητα πρόσβασης σε ηλεκτρονικές βιβλιοθήκες ανά τον κόσμο.
- Καθοριστική η συμβολή του δασκάλου ο οποίος απαιτείται να είναι καταρτισμένος ως προς τη χρήση των υπολογιστών και τη διαχείριση των αντίστοιχων προγραμμάτων. Ο ρόλος του καθίσταται πλέον εποπτικός και συντονιστικός, παύοντας να είναι απλός αναμεταδότης γνώσεων.

- Σημαντικός και ο ρόλος των Μ.Μ.Ε. και των πνευματικών ανθρώπων που θα μπορούσαν να προβάλλουν συστηματικά το βιβλίο και τη σημασία του και ειδικότερα να τονίσουν την ύπαρξη του ηλεκτρονικού βιβλίου.
- Γενικότερα: αναθεώρηση των αξιών των νέων, έμφαση στην καλλιέργεια πνευματικών, ηθικών και ψυχικών αξιών, ώστε να μάθουν να σέβονται το βιβλίο, τη σκέψη, την πνευματική κληρονομιά του ανθρώπου επί της ουσίας· προϋπόθεση η ενίσχυση της ανθρωπιστικής παιδείας έναντι της τεχνοκρατικής που κυριαρχεί κατά κύριο λόγο σήμερα.

Επίλογος

Μπορεί να διανύουμε μια εποχή δύσκολη, απαιτητική και σκληρή, ιδιαίτερα για τους νέους ανθρώπους· ωστόσο, η ελπίδα εξακολουθεί να υπάρχει αρκεί να γίνονται σωστά βήματα εκ μέρους των φορέων της εκπαίδευσης κυρίως· ο εναρμονισμός του βιβλίου με τα ηλεκτρονικά μέσα, με μεθοδικότητα και σύνεση, θα δώσει την προοπτική για μία ουσιαστικότερη σχέση ανθρώπου και γνώσης.